

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 27.09.2021
Published /Yayınlanma 30.12.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Kocabiyik, H.S. (2021). Çeviri söylem ve kuramları ışığında Kur'an'ın çevrilebilirliği. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(77), 3046-3059.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2830>

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Selim KOCABIYIK

<https://orcid.org/0000-0002-3937-9527>

Beykent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü, İstanbul / TÜRKİYE

ÇEVİRİ SÖYLEM VE KURAMLARI IŞIĞINDA KUR'AN'IN ÇEVİRİLEBİLİRLİĞİ

TRANSLATABILITY OF THE HOLY QUR'AN WITHIN THE AMBIT OF TRANSLATION DISCOURSE AND THEORIES

ÖZET

Bu çalışmada, Kur'an-ı Kerim çevirisiyle ilişkilendirilerek batılı çeviribilimcilerle Ortadoğulu çeviribilimcilerin çeviri söylemleri incelenecektir. Bu çalışmada kullanılacak yöntem döküman incelemesi olacaktır, konuyla ilgili literatür taranacak bunun sonucunda da elde edilen bulgulardan çıkan sonuçlar tartışılacaktır. Bu çalışma nitel bir araştırma ortaya koyacaktır. Bu çalışmada savunulacak olan temel argüman Kur'an'ın çevrilebilir olduğu ve çevrilmesi gerektiğidir. Kur'an'ın çevrilemeyeceğini öne süren çeviri söylemleri ele alınıp bu tür söylemlerin batılı çeviribilimcilerin kuramları bağlamında nasıl yürütülebileceği açıklanacaktır. Bu araştırma sonucunda Kur'an'ın çevrilebilirliğini kanıtlama hususundaki bulgular Kur'ansal verilerden ve çeviri söylem ile kuramlarından elde edilenler şeklinde iki sınıfa ayrılmaktadır. Araştırmanın sonucunda elde edilen en temel bulgu ise bir dilde söylenen her türlü mananın başka bir dilde mutlaka ifade edilebileceğidir.

Anahtar Kelimeler: Betimleyici Paradigma, Çevrilebilirlik, Çeviri söylemleri, Kur'an çevirisi, Dinamik Eşdeğerlik.

ABSTRACT

This research will meticulously analyze the translation discourses of both middle eastern and western translation theorists. The methodology adopted in this study will be a literature review. Relevant sources will be examined, and the conclusions from the findings will be discussed. In this study, qualitative research will be carried out. The fundamental argument of this study is the fact that the Holy Qur'an is translatable and translating the Holy Qur'an is mandatory. The translation discourses that claim the Holy Qur'an is untranslatable will be elucidated and how these discourses can be refuted within the ambit of western translation theories will be explicated. The findings that are obtained in this study regarding the translatability of the Holy Qur'an can be divided into two groups. The first group is the findings obtained from the verses of the Qur'an and the second is the findings that are obtained within the ambit of translation discourse and theories. The ultimate finding which has been obtained is the fact that any meaning in a certain language can be rendered into another language.

Keywords: Descriptive Paradigm, Translatability, Translation discourses, Qur'an translation, Dynamic Equivalence.

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihi boyunca, özellikle bireyler arasındaki iletişimin nasıl sağlanacağı söz konusu olduğunda çeviri her zaman çok önemli bir yere sahip olmuştur. Çeviri söylemleri tarih kayıtlarında bir hayli eskiye dayanmaktadır. Tarihteki ilk çeviri uygulamaları, kültürel ve ilahi metinlerin başka kültürlerle ulaştırılabilmesine olanak sağlamak amacıyla çok büyük bir görev üstlenmiştir. Çeviri, M.Ö. 1. yüzyılda, başta Cicero ve Horace olmak üzere birçok bilgin tarafından tartışılmıştır. 4. yüzyılda ise St. Jerome'un İncil çevirileri ile ilgili yaklaşımları daha sonra yapılacak olan yazılı metinlerin çevirileri üzerinde büyük bir etki yaratmıştır. Batı Avrupa'da İncil çevirilerinin, ideoloji çatışmalarına zemin hazırladığı bir gerçektir (Munday, 2012:13).

Issue/Sayı: 77

Volume/Cilt: 8

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

Çeviriyle ilgili tartışmaların çok eskiye dayanmasına rağmen çevirinin akademik bir bilim olarak yapılandırılması 20. yüzyılın sonlarına doğru gerçekleşmiştir. Bunun yanı sıra, çeviri henüz bir bilim olarak kabul edilmeye başlanmadan önce bile yabancı dil öğretimi adı altında bir dal olarak ehemmiyetini korumuştur zira çeviriyi tamamen saf dışı bırakarak yabancı dil öğretimi oldukça güçtür. Ama 20. yüzyılın sonlarına kadar eğitim kurumlarında verilen eğitim kapsamında öğrenciler bir orijinal metnin anadilini, o metni anlayacak kadar öğrendiklerinde çeviri çalışmaları devre dışı bırakılırdı (Munday, 2012:13).

İlk defa 1960 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde çeviri atölyesi kurularak edebiyat çevirisi üzerinde durulmaya başlanmıştır. Bu çeviri atölyelerinin amacı erek kültüre çevrilecek olan çeviri metinlerine altyapı oluşturmak ve daha yenilikçi çeviri prensipleri oluşturmaktır.

Çeviri ilk kez 1972 yılında İngiliz akademisyen Holmes (2004) tarafından bir bilim olarak dile getirilmiştir. Holmes'un sayesinde çevirinin artık bir bilim olarak kabul edilmeye başlanması daha sonra geliştirilecek olan kuramlara da zemin hazırlamıştır. Böylelikle, birçok ülkeden önemli kuramlar geliştiren çeviribilimciler ortaya çıkmıştır. Holmes'un, çeviri tarihine sağladığı böylesine önemli bir katkıdan sonra artık çeviri sadece bağımsız bir ihtisas haline gelmekle kalmamış aynı zamanda betimleme, kuram ve uygulama olarak üç bölüme ayrılmıştır. Bir terim olarak çevirinin, birkaç anlamından söz etmek mümkündür. Bu terim, çevrilmiş metinlerle ilgili olan ihtisas alanını tanımlamak ya da çeviriyi oluşturma eylemi için kullanılabilir. Çeviri süreci, orijinal dilindeki bir metni başka bir dile yazılı veya sözlü olarak aktarmakla gerçekleşir.

Holmes (2004), çeviribilim'i çeviri eylemi ve çeviriler konusundaki sorunları ele alan ihtisas olarak tanımlamaktadır. Çeviribilim terminolojisinde orijinal metne "kaynak metin" (source text) adı verilmekte, çevrilmiş olan metin de "erek metin" (target text) olarak isimlendirilmektedir.

Türkiye'de yapılan ilk meal olan Elmalılı mealinden sonra birçok yazar Kur'an'ı Kerim mealî çalışmaları ortaya koymuş ve birçok akademisyen tarafından da Kur'an çevirisi sorunlarını ele alan, çevrilebilir-çevrilemezlik konularını tartışan eserler kaleme alınmıştır. Bu araştırmanın en temel amacı da Kur'an'ın çevrilebilir olduğu gerçeğini hem Kur'an'dan ayetlerle hem de batılı çeviribilimcilerin kuramlarıyla bilimsel bir şekilde kanıtlamaktır. Bu çalışma, batılı çeviribilimcilerin kuramları ışığında Kur'an'ın çevrilebilir olduğu kanıtlanabilir mi? sorusuna cevap arayacaktır. Kur'an'ın çevrilebilir olduğunu bilimsel bağlamda kanıtlamak açısından bu araştırma çok büyük bir öneme sahiptir.

Araştırmayla ilgili çeviribilimcilerin kuram ve söylemleri açıklanmadan önce çeviri bağlamında söylem kavramını tanımlamak yararlı olacaktır. Mason (2010:86) makalesinde çeviri bağlamı içerisinde söylem kavramını herhangi bir kurumun görüşlerine ve değerlerine ifade kazandıran, tanzim edilmiş ibareler bütünü olarak tanımlamaktadır.

2. EL-CAHİZ'İN ÇEVİRİ YAKLAŞIMI

Kur'an'ın çevrilemeyeceğini iddia eden bilginlerden biri el-Cahiz'dir. Suçin (2010), yazdığı makalede el-Cahiz'in çeviri yaklaşımını detaylı bir biçimde izah etmektedir ve Cahiz'in bir çevirmen olmamasına rağmen döneminin çeviri faaliyetlerini çok iyi takip ettiğinin altını çizmektedir. el-Cahiz (1965), kendi benimsediği çeviri yaklaşımlarını eserinde dile getirmektedir.

el-Cahiz (1965), eserinde bir çevirmende bulunması gereken özellikleri ele almış ve döneminin çevirmenlerine eleştiriler getirmiştir. Bunun yanı sıra, ödünç sözcükler bağlamında dilsel olguya değinmiş ve o dönemde ciddi bir sorun teşkil eden, telif ve çeviri kitaplarının çoğaltılması sırasında yapılan yanlışları tartışmıştır. Buna ek olarak, bu çalışmada detaylı bir şekilde ele alınacak olan çevrilemezlik kavramı üzerinde durmuştur. el-Cahiz'e göre çevirmenlerde bulunması gereken iki olmazsa olmaz özellik vardır. Bunlardan birincisi Arapçanın erek dil konumunda olduğu durumlarda Arapçanın dil ve anlatım normlarını dikkate alması, ikincisiyse çeviri yaptığı konuda alan bilgisine sahip olmasıdır. el-Cahiz, bir çevirmenin, bu iki özelliğe sahip olması gerektiğini şu sözlerle kayda geçirmektedir:

Çevirmenin yaptığı çevirideki beyanı (üslubu), çeviri yaptığı alan bilgisine eşdeğer olmalıdır. Çevirmen hem nakledilen (kaynak) hem de naklolanan (hedef) dilleri aynı eşitlikte ve düzeyde en iyi bilen kişi olmalıdır. (...) Bilgi alanı zorlaşıp daraldıkça ve bu bilginin uzman sayısı azaldıkça çevirmenin işi daha da zorlaşır ve çeviride hata yapması o derece mümkün olur. (el- Cahiz, 1965: 1, 76-77)

Bu sözlerine ek olarak el-Cahiz, kaynak ve erek dillerin eşit seviyede bilinmesinin mümkün olmadığını ve iki dil bilen birinin bu dilleri eşit derecede konuşamayacağını dile getirmektedir. el-Cahiz'in yaklaşımına göre bir çevirmen iki dili konuşmasına rağmen bu dilleri kusurlu bir şekilde konuşmaktadır. Bu yaklaşımı benimseyen el-Cahiz, şiir çevirisi söz konusu olduğunda ise çevirmenin alan bilgisine sahip olmasının dışında başka yeteneklere de ihtiyaç duyduğunu öne sürmektedir. Ona göre çevirmen, ifade biçimlerine, toplumların örf ve adetleri ile iletişim üsluplarına aşina olmalıdır (el-Cahiz, 1965: 1, 75-78).

Bunun yanı sıra, el-Cahiz, pozitif bilim alanların metinlerinin çevrilebilirliğinin mümkün olduğu görüşünü savunsa da şiir ve kutsal metinler söz konusu olduğunda aynı durumun geçerli olmadığını düşünmekte ve şiirin çevrilemezliğini şu satırlarıyla ifade etmektedir:

Şiirin üstünlüğü Araplarla ve Arap dilini konuşanlarla sınırlıdır. Şiir tercüme edilemediği gibi onun transfer edilmesi de doğru olmaz. Şiir (başka dile) transfer edildiğinde nazımı parça parça olur. Ölçüsü bozulur. Güzelliği (estetigi) uçup gider. Kişiyi hayran bırakan özelliği kaybolur. Bu nedenle şiir, nesirli söz gibi değildir. Bu esaslar üzerinde kurularak başlatılan nesirli söz, ölçülü şiirden transfer edilen nesirden daha güzel ve daha etkileyicidir. (...) Hintlilerin kitapları transfer edilmiş, Yunanlıların hükmü tercüme edilmiş, Farslıların edebiyatları aktarılmıştır. Bunların bazıları daha da güzelleşmiş, bazıları ise bir şey kaybetmemiştir. (Oysa) Arapların hikmeti transfer edilse, vezin denilen o mucize kaybolur. (el-Cahiz, 1965: 1, 74-75)

el-Cahiz'in şiir çevirisiyle ilgili bu ifadesi kutsal metinlerin çevirisi söz konusu olduğunda da geçerlidir. el-Cahiz, kutsal metinlerin çevirileri yapıldığı takdirde anlamların tahrif edilebileceğinden kaygılanmaktadır (Suçin, 2010). İleriki sayfalarda, el-Cahiz'in kutsal metinlerin transfer edilmesinin doğru olmayacağı görüşü batılı çeviribilimcilerin kuramları ışığında tartışılacaktır. el-Cahiz'in şiir çevirisiyle ilgili bu görüşüne eleştirel bir yaklaşım getirmek amacıyla Dryden'in (2004), makalesinde şiir çevirisi bağlamında ileri sürdüğü çeviri yöntemlerinden bahsedilecektir.

Dryden, şiir çevirisini mümkün kılmak amacıyla üç çeşit çeviri yöntemi ileri sürmüştür (2004): Birinci yöntem kelimesi kelimesine çeviri (Metaphrase) adını vermektedir. İsminden de anlaşılacağı üzere bu yöntem, metni bir dilden ötekine kelimesi kelimesine ve satırı satırına çevirmekle gerçekleşir. Dryden, bu yöntem örnek olarak Horace tarafından yazılan Şiir Sanatı'nın çevirisini vermektedir. İkinci yöntem, başka sözcüklerle ifade etme (Paraphrase) veya serbest çeviridir. Bu yöntem dahilinde yazar her zaman çevirmen tarafından dikkate alınarak hiçbir zaman ortadan kaybolmaz. Ancak yazarın kelimelerine kısıtlı bir biçimde bağlı kalınmaz; metnin duygusallığına daha fazla önem verilir. Üçüncü yöntem ise taklit etmedir (Imitation). Bu yöntem itibarıyla, çevirmen kendinde kaynak metni dilediği gibi şekillendirme hakkını, gerektiğinde de uygun gördüğü ifadeleri düşürme yetkisini bile görür. Sadece kaynak metnin en genel ipuçlarını dikkate alır. Dryden, böyle bir çeviri yöntemine örnek olarak Horace'ın İngilizceye çevirilerini vermektedir. Dryden'in ortaya atmış olduğu bu üç çeviri yöntemi, şiirin çevrilebilir olduğunu ve şiir çevirisi esnasında karşılaşılabilecek sorunları çözmek için bu tür metotlara başvurulabileceğini göstermektedir. Dryden'a ek olarak Reiss (2004), makalesinde şiir çevirisiyle ilgili problemleri vakaların meydana geldiği durumlarda ödünç alma veya benzetimlere başvurularak çevirinin gerçekleştirilebileceğini dile getirmektedir.

Kur'an'ın çevrilemeyeceğini iddia eden yazarlardan bir başkası ise Abdul-Raof'tur. Öncelikle Abdul-Raof (2005), makalesinde bir yandan Kur'an'ın başka dil ve kültürlerle ulaştırılabilmesi için çevrilmesi gerektiğini dile getirirken öte yandan Müslüman bilginlere göre Kur'an'ın, onun insan idrakinin tamamen kavrayamayacağı ulvi anlamlara sahip mucizevi bir kelam olması sebebiyle çevrilemez olduğunu ifade ederek çelişkili bir yaklaşım sergilemektedir. Abdul-Rauf (2005), Müslüman bilginlerinin, Kur'an çevirisini asla Kur'an'ın kendisi gibi görmediklerini ve onlara göre bütün Kur'an çevirilerinin orijinaline yapılmış bir ihanet olduğunu dile getirmektedir.

Abdul-Rauf'a göre (2005) Kur'an, çok özel kültürel ifadeler ve dilsel bir estetik içerir, bu nedenle de erek dilin dilsel normları tarafından anlaşılabilir. Bu durumda hem kültürel hem de dilsel çevrilemezlik karşımıza çıkmaktadır. Buna ek olarak Abdul-Rauf, kültürle dil arasındaki ilişkiyi yola çıkarak Kur'an'da mevcut olan çok özel dilsel estetiklerin ve belagat özelliklerinin de kültüre bağlı olduğunu ifade etmektedir. Kur'an çevirisi yapacak bir çevirmen kaynak dilin, çeviri sürecinde çok büyük tahrifler oluşturan mikro-makro metin özelliklerine aşina olmalıdır. Yazar bu çeviri sorununu, diller arasında söz dizimsel ve gramatik öğelerin değiştirilmesinden çok daha ciddi bir sorun olarak görmektedir.

Bunlara ek olarak Abdul-Raof (2005), Kur'an'ın ilahi kelimelerinin birçoğunun her ne kadar İngilizceye çevirisi mevcut olsa da Hristiyanlığın erek dizgesinde bu kelimelerin çağrışımları farklı olduğundan kopukluk yaşanabileceğini ileri sürmektedir. Bu tür ilahi kelimelere örnek olarak Abdul-Raof, "Cennet," "ateş," "Allah," gibi kelimeleri vermektedir. Kur'an söyleminde Allah'ın, ortağı bulunmayan, ezeli, ebedi olan yegâne yaratıcı olarak kullanıldığını, ancak Hristiyanlık söylemindeki "Allah" kavramının ise baba, oğul ve kutsal ruh şeklinde isimlendirilen teslis inancı bağlamında izah edildiğini belirtmektedir.

Bunun yanı sıra Abdul-Raof (2005), Hristiyanlık dininde olan mum ve tütsü nesnelere çağrışımlar bakımından İslam dininde eşdeğerliği olmadığını belirtmektedir. Ayrıca yazar, "Hac" kavramının iki inanç sisteminde de mevcut olduğunu, ancak yapılan merasimlerin birbirinden farklı olduğunu dile getirmektedir.

Yazarın, İslam dinine göre Haccın nasıl yerine getirildiğini detaylı bir biçimde anlatırken verdiği bilgiler arasında Kur'an'ın verilerine uymayan Emevi uydurması olan hususları da Kur'an'ın dininin hükümleriymiş gibi kayda geçirmesi oldukça dikkat çekicidir. Bu araştırmanın konusu çeviri söylemleri olduğundan bu çalışmada fıkıhsal incelemelere yer verilmeyecektir.

Kur'an'ın çevrilemezliğini savunmak amacıyla Abdul-Raof (2005), ahlaki, soyut kavramların çevirilerine de değinmektedir. Yazar, bu kavramlar içinde, arınmak, sakınmak, Allah'ın iradesine ters düşen şeylerden kaçınmak anlamına gelen "takva," kelimesi üzerinde durmaktadır. Bu bağlamda bu tür kelimelerin, inanç sistemlerinin ahlaki ve tinsel kodları doğrultusunda anlam kazandıklarını dile getirmektedir. Bu sebeple ahlak gibi soyut kavramların da kültüre bağlı olduğunu savunmaktadır.

Bu kelimelere ek olarak Abdul-Raof (2005), Kur'an'daki bazı kavramların Hristiyanlığın erek dizgesinde eşdeğerliği olmadığını ifade etmektedir. Bunlardan birinin Maide Suresi'nde geçen "teyemmüm," kelimesi olduğunu kayda geçirmektedir. Teyemmüm fiilinin İngiliz Dilinin erek kültüründe mevcut olmadığını ve bu kelimenin kültürel çevrilemezliğe örnek teşkil ettiğini savunarak bu fiilin İngilizceye çevirisi yapılırken başka sözcüklerle ifade etme (Paraphrase) metoduna başvurulması gerektiğini söylemektedir. Dikkat edilirse Abdul-Raof bahsi geçen fiilin kültürel çevrilemezliğe bir örnek oluşturduğunu dile getirmesinin ardından başka sözcüklerle ifade etme metodu kullanılarak bu fiilin çevrilebileceğini söyleyerek kendi iddialarıyla bir kez daha tenakuza düşmektedir.

Abdul-Raof'un İngiliz dilinde karşılığı olmadığını iddia ettiği bir diğer kelime ise Kur'an'da iki defa geçen "umre," sözcüğüdür. Ancak Abdul-Rauf bu sözcüğün de başka sözcüklerle ifade etme yoluyla çevrilebileceğini göz ardı etmektedir. Buna ek olarak, Abdul-Rauf'un göz ardı ettiği bir başka husus ise Arapça ile İngilizce arasında mevcut olan çok derin kültür farklılıklarını Arapça ile her dil arasında mevcutmuş gibi değerlendirmesidir.

Kur'an'ın çevrilemeyeceğini iddia eden yazarların benimsedikleri çeviri söylemlerinin açıklanmasının ardından Kur'an'ın çevrilebileceği gerçeği bilimsel bir şekilde kanıtlanmaya çalışılacaktır.

2.1. Nida'nın Kuramı

Eugene Nida, ortaya koyduğu iki çeşit eşdeğerlik kavramıyla çeviribilim dünyasında çok büyük bir etki yaratmıştır. Nida (1964), eserinde Biçimsel Eşdeğerlik ve Dinamik Eşdeğerlik olarak isimlendirdiği iki çeşit eşdeğerlik kavramı oluşturmuştur. Nida, bu iki kavramı geliştirmekle çeviri olgusunu daha isabetli bir şekilde açıklamayı ve diller arasında çevrilemezlik olarak değerlendirilen sorunlara çözüm bulmayı hedeflemektedir.

Nida (2004), makalesinde Biçimsel Eşdeğerliğin hem biçim hem de içerik bakımından sadece mesajın kendisi üzerinde odaklandığını dile getirmektedir. Başka bir deyişle bu eşdeğerlik, kelimesi kelimesine yapılmış çevirileri nitelemek için kullanılmaktadır. Biçimsel Eşdeğerlik bağlamında çevirmen kaynak dilin değişik unsurlarını erek dille mümkün olabildiğince yakın bir şekilde eşleştirme kaygısı taşımaktadır. Böyle bir yöntemi benimsemiş olmak da isabetlilik ve doğruluk standartlarını sağlamak amacıyla erek kültürün mesajının kaynak kültürün mesajıyla sürekli bir biçimde kıyaslamak anlamına gelmektedir.

Nida (2004), bu tür bir çeviriye örnek olarak şerh çevirilerini vermektedir. Şerh çevirilerinde çevirmen, kaynak metne olabildiğince sadık kalan bir erek metin üretme çabasında bulunmaktadır. Böyle bir çeviriye örnek olarak da Ortaçağ Fransızcasının, konuyu hiç bilmeyen öğrenciler için İngilizceye yapılmış çevirileri verilebilir. Öğrencilerin Ortaçağ Fransızcasına aşina olmalarını sağlamak için metin aynen çevrilir, ancak öğrencilerin anlamalarını sağlayacak dipnotlara ve açıklamalara yer verilir. Suçun

(2007:39-40), eserinde Nida'nın ortaya koyduğu Biçimsel Eşdeğerlik kavramını aynı zamanda biçimsel uyuşma olarak da nitelendirdiğini dile getirmektedir.

Biçimsel Eşdeğerliğin aksine Dinamik Eşdeğerliği esas alan bir çeviri ise "Eşdeğerlik etkisi" prensibine dayanmaktadır. Böyle bir çeviri yaparken çevirmen, kaynak metinde mevcut olan mesajı erek metinle eşleştirmek için çok fazla çaba göstermez. Bunun yerine Dinamik Eşdeğerlikte esas olan dinamik ilişkidir. Dinamik Eşdeğerliğe göre erek metin ile mesaj arasındaki ilişki kaynak metinle mesaj arasındaki ilişkiyle büyük ölçüde aynı olmalıdır. Bu sebeple çevirmen bu bağlamda, erek metni çevirirken kaynak metnin kaynak okuyucu üzerinde bıraktığı aynı etkiyi erek metnin erek okuyucu üzerinde bırakmasını hedeflemektedir.

Dinamik Eşdeğerlik yaklaşımının benimsendiği bir çeviri, ifadelerin son derece doğal olduğu bir erek metin oluşturmayı amaçlar. Buna ek olarak, çevirmen erek metni, kendi kültürünün davranış biçimleriyle ilişkilendirmeye gayret eder. Dinamik Eşdeğerlik, mesajı anlamak için kaynak dilin kültürel estetiğinin idrak edilmesi konusunda bir zorunluluk oluşturmamaktadır.

Ayrıca Nida (2004), makalesinde Biçimsel ve Dinamik Eşdeğerliğin genel prensiplerini detaylı bir biçimde ele almaktadır. Biçimsel Eşdeğerliğin tanımından da anlaşılacağı üzere Biçimsel eşdeğerliği esas alan bir çeviri örneği kaynak odaklıdır. Kaynak mesajın biçiminden ve içeriğinden mümkün olduğunca fazla detayı açığa çıkarmak için tasarlanmıştır. Bunu hedeflerken Biçimsel Eşdeğerlik birkaç biçimsel unsuru yeniden üretme çabasını gösterir. Bunlardan birincisi gramatik birimler, ikincisi kelime kullanımında tutarlılık, üçüncüsü ise kaynak bağlamındaki anlamlardır.

Gramatik birimlerin yeniden üretilmesi ise birkaç husustan oluşabilir; özel isimleri özel isimlerle, filleri de fiillerle çevirmek vs., tüm ibareleri ve cümleleri bir bütün halinde tutmak, (birimleri parçalayıp yeniden ayarlamamak gibi) ve noktalama işaretleri, paragraf başı gibi tüm biçimsel göstergeleri muhafaza etmek.

Kelime kullanımında tutarlılık kapsamında Biçimsel Eşdeğerlik metinde birden fazla yerde geçen bütün terminolojik kelimeleri her defasında aynı şekilde çevirmeyi hedeflemektedir. Ancak Nida, bazı durumlarda bu yaklaşımda aşırılığa kaçmanın anlamsız kelimeler silsilesinin tezahür etmesine yol açabileceğine dikkat çekmektedir Nida (2004). Ayrıca Biçimsel Eşdeğerlik çevirisi parantezleri, hatta ve hatta italik yazı tipini bile kullanabilmektedir. Kaynak metin kapsamında anlamları yeniden üretirken Biçimsel Eşdeğerlik genellikle deyimleri yeniden yapılandırma yoluna gitmeyip erek okuyucunun kaynak kültürün tarzından bazı incelikleri algılayabilmesi için deyimleri gerçek anlamlarıyla çevirmeyi hedefler.

Yukarıda bahsi geçen Biçimsel Eşdeğerlik özelliklerinin aksine Dinamik Eşdeğerlik dinamik odaklıdır. Bu tür bir çeviride kaynak dile, erek kültür okuyucusunun verdiği tepkiye odaklanıldığı kadar fazla odaklanılmamaktadır. Nida (2004), Dinamik Eşdeğerliğin ne olduğuna somut bir örnek vermek amacıyla, bu eşdeğerliğin iki dilli bir insanın "İşte biz bunu tam da böyle söyleriz," dediği çeviri biçimi olduğunu dile getirmektedir. Nida'nın (2004) altını çizdiği bir başka önemli husus ise Dinamik Eşdeğerliğin, kaynak metinden bağımsız olan başka bir mesaj değil, aksine kaynak dilin anlamını ve amacını en açık bir biçimde yansıtan bir çeviri örneği olduğudur. Bunlara ek olarak Nida ve Taber (2003), eserlerinde metinlerin çevrilebilir olduklarıyla ilgili başka hususların da altını çizmektedir.

Nida ve Taber'in (2003:4) tartıştıkları hususlardan biri, bir dilde söylenebilen bir şeyin başka bir dilde de söylenebileceğidir. Nida bu konuyu, ileri sürdüğü Dinamik Eşdeğerlik kuramı bağlamında ele almaktadır. Nida ve Taber'e göre diller arasında bir çeviri söz konusu olduğunda potansiyel ve hakiki eşdeğerlik hususu en fazla tartışılan konudur. Çeviribilimciler bu noktayı izah ederken "kar" örneğini vermektedir. Karın hiç yağmadığı bir coğrafyanın toplumuna "kar gibi beyaz" ifadesinin nasıl çevrilebileceği üzerinde durmaktadırlar ve bu sorunun bir hayli karmaşık ve çeşitli cevapları olduğunu açıklamaktadırlar. Öncelikle Nida ve Taber, kendi coğrafyalarında kar yağışının görülmediği bir toplumun bile "kar" adı verilen olguyu bildiğini savunmaktadır.

Buna ek olarak, her ne kadar bir toplumda "kar" kelimesi bilinmiyorsa da onun muadili şeklinde değerlendirilebilecek "buz" veya o toplumda var olan "bembeyaz bir mantar" gibi kelimelerin bulunabileceğine dikkat çekmektedir. Nida bu durumlarda karın sadece bir nesne olduğunu ve mesajın anlaşılmasında son derece önemli olmadığını dile getirerek böyle bir kelime değişikliğinin yapılabileceğini savunmaktadır.

Bunun yanı sıra Nida ve Taber'in (2003:12) söyledikleri en önemli hususlardan biri, çeviri sürecinin doğasıyla alakalı öne sürdükleridir. Nida ve Taber, genel anlamda bir çevirmenin hedeflemesi gereken yaklaşımın, mesajın yeniden üretilmesi olduğunu beyan etmektedir. Bu çeviribilimcilere göre yukarıda bahsedilen yaklaşım hedeflenirken çevirmenin, birçok gramatik ve morfolojik ayarlama yapması gerekmektedir. Böyle bir ayarlamaya örnek olarak İbranicedeki deyim "merhametin bağırsakları" verilmiştir. Bu durumda Nida, bağırsak ve merhamet kelimelerinin İngilizcede karşılığı olmasına rağmen "merhametin bağırsakları" biçiminde çevrilen bir kalıbın ana dili İngilizce olan okurlara hiçbir şey ifade etmeyeceğini vurgulamaktadır. İbranice olan bu deyimın İngilizcede anlam ifade edebilecek bir çeviri çözümünün "sevgi dolu merhamet" şeklinde olabileceğini öne sürmektedir.

Bunun yanı sıra bu çeviribilimciler, bir çevirmenin asıl ulaşması gereken hedefin eşdeğerlik olduğunu dile getirmektedir. Nida bu ifadesiyle sadece metindeki anlatma biçiminin muhafaza edilmesine değil, yeni üretilmiş olan mesajın erek okuyucuya göre yapılandırılmasının önemine de dikkat çekmektedir. Ayrıca bazı durumlarda da ifadelerde köklü değişikliklere gidilmeye duyulan ihtiyaçtan bahsetmektedir. Buna örnek olarak da Yunancada olan "egeneto" kelimesi verilmiştir (2003:12). Yunancada bu sözcüğün etimolojik anlamı "geçmişe geldi" şeklindedir. Ancak bu ifade Türkçeye ya da İngilizceye biçimi değişmeden çevrildiğinde bir anlam ifade etmeyecektir. Bu nedenle İngilizceye "it happened" Türkçeye de "meydana geldi" şeklinde çevrilmesi metnin anlaşılabilirliği bakımından çok daha isabetli olacaktır.

Nida ve Taber'in (2003:13) ortaya koyduğu bir başka kavram "en yakın doğal eşdeğerliktir." Nida "en yakın" ifadesini kullanarak kaynak metne en sadık olan, "doğal" ifadesini kullanarak da erek okuyucuya yaklaştırılmış çeviri çözümüne işaret etmektedir. Nida ve Taber, geliştirdikleri bu olgudan bahsederken en iyi çevirinin özelliklerine de değinmekte ve iyi bir çevirinin çeviri kokmaması gerektiğini öne sürmektedirler. Onlara göre bir çevirmen İncil çevirisi yaparken kültür olgusuna çok dikkat etmelidir ve İncili, on sene önce yazılmış bir metin haline büründürerek çevirmemelidir. Bu nedenle iyi bir İncil çevirisi "kültürel çeviri" değil "dilbilimsel çeviri" olmalıdır. Ancak bu çeviribilimciler yukarıda bahsi geçen yaklaşımın benimsenmesi gerektiğine değinirken çevrilmiş metnin gramatik ve stilistik biçiminde kesinlikle bir aykırılık olmaması gerektiğinin de altını çizmektedir.

Son olarak Nida ve Taber (2003:15), bağlamsal tutarlılığın sözsel tutarlılığa tercih edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu iki çeviribilimci bahsi geçen konuda, kelimelerin sadece anlamın çevresini kuşatıp mananın kendisiyle doğrudan bir alakası olmadığı gerçeğinden yola çıkarak yapılan bir çeviride seçilecek olan doğru sözcüğün sözsel tutarlılıktan çok bağlama dayandığını dile getirmektedir.

Nida'nın ortaya koyduğu kavramlardan ve Nida ile Taber'in de ileri sürdüğü çeviri yöntemlerinden de anlaşılacağı üzere herhangi bir metnin çevirisi yapılırken çevrilemezlik olgusu yukarıda zikredilen yöntemlerin birçoğu uygulanarak ortadan kaldırılabilir. Nida tarafından geliştirilen Biçimsel Eşdeğerlik ile Dinamik Eşdeğerlik kavramlarına ek olarak Newmark (1981), kitabında Semantik Çeviri ve İletişimsel Çeviri olarak adlandırdığı iki çeşit çeviri yöntemi geliştirmiştir. Semantik Çeviri, Nida'nın Biçimsel Eşdeğerlik kuramı, İletişimsel Çeviri ise Dinamik Eşdeğerlik ile benzerlik göstermektedir. Ancak, Munday (2012:72), Newmark'ın geliştirdiği bu iki çeşit çeviri yönteminin Nida'nın ortaya attığı kuramlara kıyasla çok daha az ilgi odağı ve tartışmalara konu olduğunu belirtmektedir.

Dinamik Eşdeğerlik kuramı bazı çeviribilimciler tarafından kaynak metinden sapmalara hiçbir kuralara dayanmaksızın izin verdiği gerekçesiyle eleştirilerek kabul edilmemektedir. Bu bilgiden de anlaşılacağı üzere bazı çeviribilimcilere göre kaynak metinden her türlü kayma bir tahriftir. Bu sebeple Nida tarafından ileri sürülen Dinamik Eşdeğerliğin çeviride tehlikeli sonuçlar doğurabileceğini savunan araştırmacılar da mevcuttur.

2.2. Popovic'in Kuramı

Çeviri süreci esnasında çevirmenin karşılaştığı zorluklara çözüm üretme konusunda çalışmalar yapan çeviribilimcilerden biri de Anton Popovic'tir. Popovic (1970), makalesinde "Değiş Kaydırma" olarak adlandırdığı bir kavram ortaya koymuştur.

Popovic (1970), çevirinin en temel hedefinin, zihinsel ve estetik değerleri bir dilden öteki dile aktarmak olduğunu izah etmektedir. Bu aktarma süreci doğrudan doğruya yapılamamakta ve bazı güçlükleri ve kayıpları da meydana getirmektedir. Bu çeviribilimciye göre bu süreç esnasında verilen kayıplar bir sanat yapıtının gerçekten çevrilebilir olup olmadığı konusunda akıllarda kuşku yaratabilir. Ancak Popovic (1970), çeviri sürecinin neticesinin bazı durumlarda bunun tam tersi de olabileceğini, kayıp yerine kazanç da sağlayabileceğini savunmaktadır. Bu çeviribilimcinin savunduğu bir diğer husus da bu

ihmallerin çevirinin, yapısı gereği, bazı zihinsel ve estetik değerlerin kaydırılması sonucunu doğurabileceğidir. Popovic bu kaydırmaların varlığının da deneysel olarak kanıtlanabileceğini öne sürmektedir.

Bunlara ek olarak Popovic, uygulamada bu kaydırmaların kaynak metinle çevrilmiş olan metnin arasına yapısal süreç içindeki ayrımlara indirgenebileceğini vurgulamaktadır. Her bir çeviri yöntemi farklı katmanlarda kaydırmaların mevcut olup olmamasıyla belirlenir. Bu çeviribilimciye göre kaynak metinde yeni gibi görünen ya da yeni gibi görünmesi gereken durumda bunu sağlayamayan her şey bir kaydırma olarak addedilebilir (Popovic, 1970). Popovic'in kendi kuramını açıklarken altını çizdiği en önemli husus, çeviri sürecinin metnin anlamsal özelliklerinde kaydırmalar gerektiriyor olabilmesi, çevirmenin kaynak metnin anlamsal çekiciliğini azaltmak istemesi olarak değil, tam aksine o çeviriyi yapan kişinin kaynak metnin "norm"unu koruma kaygısı olarak anlaşılması gerektiğidir. Başka bir deyişle çevirmenin kaydırmalara başvuruyor olması kaynak metnin anlamsal özünü aktarmaya çabalamasındandır.

Yapılan bir çeviride kaynak metne sadık kalınmak istenmesi bir başlangıç noktasıdır. Bu isteğe uyum sağlamak ya da uymak için çaba göstermek biçimsel gerekliliklerin belirginleşmesini sağlayacak bir temel oluşturur (Popovic, 1970). Bu nedenle kaydırmalar çevirmenin, yapıtı değiştirmek istemesinden değil, ona mümkün olduğunca bağlı kalarak onu yeniden şekillendirmesi ve bir bütün olarak ele almaya çalışmasındandır.

Bu konuyla ilgili Lewis (2004), makalesinde, zorluk derecelerinden dolayı çevrilmesinin neredeyse imkansız olduğu kaynak metinleri çevirirken metni daha güzel ve anlaşılır kılmak ve kaynak metne daha fazla sadık kalmak amacıyla "Kötüye Kullanılmış Çeviri" (Abusive Translation) adını verdiği bir çeviri yönteminden bahsetmektedir. Lewis, böyle bir yöntemin her ne kadar kaydırma olarak değerlendirilebileceğini kabul etse de Kötüye Kullanılmış Çeviri'yi kaynak metne daha fazla sadık kalabilmek amacıyla, kaynak metnin iyiliği için kullanılabilirliğini dile getirmektedir.

Değişik dönemlerde gelişen çeviri görüşü ve yöntemleri incelendiğinde, çeviri uygulamasında estetik ve niteliğin, öncelikle çeviri normunun kaynağıyla belirlendiği görülmektedir. İki tür norm arasında kutuplar arası gerilim de vardır. Bunlardan birincisi kaynak metinden diğeri ise ideal çeviriden yola çıkmaktadır. Norm diye adlandırılan olgu, yerleşmiş biçimsel kullanımların ve yerel edebiyat törelerinin sonucunda meydana gelmektedir. Birinci tür norm edebiyat tarihinde yazarın özgünlüğünün ve detaylarda bile kaynak metne bağlılığın vurgulandığı dönemlerde ağır basmıştır. İkinci tür norm ise çevirmenden, yazarın başarısına denk bir başarıyı hedeflemesini, giderek kendi yolunda onu aşmasını beklemektedir (Popovic, 1970). Çevirmenin bu norm bağlamında izlediği ilke, her düzeyde kaynak metne bağlılıkla birlikte detayların oldukça özgür ve rahat bir biçimde ele alınmasıdır.

Popovic'in özetle vurguladığı en temel nokta, önem ve tutarlılık arz eden her bir çeviri görüşünün belli başlı belirtisinin deyiş kaydırma yoluyla ortaya konmasıdır. Bu nedenle Popovic, kural olarak çeviride, özdeşlik ve farklılık sorununun tam olarak çözülemeyeceğinden ötürü her zaman bazı değişikliklerin meydana gelebileceğini öne sürmektedir. Ancak ona göre özdeşlik de bu ilişkiyi niteleyen tek özellik değildir. Bunun sebebi de üretici bir edim olan çevirinin tekrarlanmasının olanaksızlığından kaynaklanmaktadır.

Popovic'in yukarıdaki ifadelerinden de anlaşılacağı üzere çeviri süreci sırasında her ne kadar farklılık sorunlarıyla karşılaşılrsa da gerekli değişikliklerin yapılması ve deyiş kaydırmaya başvurulmasıyla çevrilemezlik sorunları büyük ölçüde ortadan kalmaktadır. Popovic'in yanı sıra Catford (1965:73), çeviri kaydırmalarına değinmekte ve bu tür kaydırmaları ve gramatik öğelerle ilgili olan kaydırmaları "biçimsel uyumalardan ayrılmalara" olarak tanımlamaktadır. Lefevre ise (2004) makalesinde, her türlü çeviri süreci sırasında bazı kırılmaların mutlaka meydana gelebileceğini dile getirmektedir.

Deyiş Kaydırma kuramıyla ilgili olarak belirtilmesi gereken önemli bir husus ise bu çalışmada Popovic'in bu kuramının açıklanmasındaki en temel sebebin her metnin çevrilebilir olduğunu ifade eden çeviribilimcilerin var olduğunu göstermektir. Ancak Deyiş Kaydırma tıpkı Nida'nın Dinamik Eşdeğerliği gibi kaynak metni tahrif etmek olarak değerlendirilerek kabul edilmeyebilmektedir. Ayrıca bir çevirmenin çeviride kırılmaları meydana getirirken de çevrilemezlik sorunlarının üstesinden gelebileceği tartışılmaktadır. Catford'un kaydırmaları ise gramatik öğelerle ilgili ayarlamaların Catford'un iddia ettiğinin aksine bir kaydırma değil zorunluluk olduğu gerekçesiyle eleştirilebilir.

2.3. Pym'in Çeviri Söylemi

Kur'an'ı Kerim gibi bir metnin çevrilebilirliğini bilimsel anlamda kavramak için Anthony Pym'in çeviri söyleminin anlaşılması hayati bir önem arz etmektedir. Pym (2010), kitabında her bir çeviri ekolünü ve kuramını paradigmlar içerisinde değerlendirerek, bütün kaynak ve erek metinleri paradigmlar içinde konumlandırmaya çalışmaktadır. Pym'in ortaya attığı, bu araştırmanın da konusuyla doğrudan ilintili olan Eşdeğerlik Paradigması ile Betimleyici Paradigma'dan detaylıca söz edilecektir.

Öncelikle Pym (2010), Eşdeğerlik Paradigması bağlamında Doğal Eşdeğerlik (Natural Equivalence) ve Yönlü Eşdeğerlik olarak (Directional Equivalence) iki çeşit eşdeğerlik kavramı geliştirilmektedir. Pym (2010:6), Doğal Eşdeğerliğin, bir dilde söylenen bir şeyin başka bir dilde belki birebir karşılığı olmasa da mutlaka birebir değerinin olduğu gerçeğinden hareketle yola çıktığını dile getirmektedir. Öyleyse Pym'e göre kaynak metinle erek metin arasındaki ilişki, biçim veya işlev gibi seviyelere bakılmaksızın eşit olan değer düzeyindedir. Doğal Eşdeğerlik dillerin aynı oldukları değil, sadece aynı değerlere sahip olabilecekleri görüşünü savunmaktadır. Aynı hipoteze sahip olan bütün kuramlar bu geniş Eşdeğerlik Paradigması içinde değerlendirilebilir. Buna örnek olarak Newmark'ın (1988), kitabında bahsettiği çeviri süreçleri verilebilir. Newmark bahsi geçen eserinde çevirinin süreçlerinden birinin çevirinin doğal olması için çaba gösterilmesi olduğunu dile getirmektedir.

Pym (2010:6), Eşdeğerlik Paradigmasını alt paradigmalara ayırmakta ve Doğal Eşdeğerlik kavramını herhangi iki dil arasında yapılan çeviride back translation adı verilen geri çeviriyi mümkün kılan yöntem olarak değerlendirmektedir. Buna ek olarak Pym (2010:7), eşdeğerliği bir kavram olarak değerlendirirken On Üçüncü Cuma örneğini vermektedir. İngiliz Dilinde Cuma gününün uğursuz olarak değerlendirildiğini ancak İspanyol kültüründe ise uğursuz günün On Üçüncü Salı olduğuna dikkat çekmektedir. Pym, böyle bir durum söz konusu olduğunda bir çevirmenin Doğal Eşdeğerlik kapsamında erek kültürde anlam ifade edecek uyarılmanın rahatça yapabileceğini dikle getirmektedir. Ayrıca yazarın bu konuyla ilgili verdiği bir başka örnek ise, siyah rengin Batıda genellikle ölümün rengi, ancak Doğuda ise ölüm renginin genellikle beyaz olduğudur.

Eşdeğerlik kavramı işte bütün bu vakalara odaklanmaktadır. Pym'in tasarlamayı hedeflediği eşdeğerlik kavramı bir çevirinin aynı değeri taşıyacağını savunmaktadır. Bu değer bazen biçim düzeyinde (iki kelimenin iki kelimeyle çevrilmesi gibi), bazen de On Üçüncü Cuma örneğindeki gibi işlev düzeyinde sağlanır (Pym, 2010:8). Eşdeğerlik hiçbir zaman her bir farklı durumda hangi değer aynı olması gerektiği konusunda bir kısıtlama getirmez. Sadece istenilen her düzeyde eşit olan değer sağlanabileceğine dikkat çekmektedir. Doğal Eşdeğerlikle ilgili son olarak Pym (2010:22), Doğal Eşdeğerliğin tarihsel bir fikir olduğunu öne sürmektedir. Doğal Eşdeğerliğe göre her iki dil birbiriyle tıpatıp aynı olmak zorunda değildir, ancak değişik gibi görünen diller bir şekilde aynı düzeyde olabilmektedir.

Pym bu duruma bir örnek verirken İngilizce, Fransızca, Rusça, Arapça, Japonca ve Hintçeyi zikretmekte ve bahsi geçen bu dillerin birbirleriyle hiçbir şekilde simetrik olmamalarına rağmen bu dillerin, ifade biçimi kapasiteleri kapsamında aynı sıralamaya sahip olduklarının altını çizmektedir. Pym'in bu ifadeleri Abdul-Raof'un göz ardı ettiği bir başka hususu daha, çok açık bir dille gözler önüne sermektedir.

Pym, Doğal Eşdeğerliğin sağlanamayacağı durumlarda alternatif bir kavram olarak Yönlü Eşdeğerliği ortaya atmıştır. Bu eşdeğerlik çevirinin karşılıklı olmadığı vakalarda devreye girmektedir. Yönlü Eşdeğerlik, çeviri süreci esnasında çevirmene daha özgür bir seçim alanı bırakmaktadır. Bu anlamda da A dilinden B diline yapılmış bir çevirinin A diline tekrar geri döndürülme gibi bir zorunluluğu şart koşmamaktadır. Başka bir deyişle Yönlü Eşdeğerlik, diller arasındaki aktarım sürecinin tek taraflı da olabileceğine dikkat çekmektedir.

Yönlü Eşdeğerlik kavramıyla Pym, çevrilemezlik sorununa çözüm bulmayı hedeflemektedir. Ancak çevrilebilirliği mümkün kılmak uğruna kaynak metinden bu denli uzaklaşılmasına izin vermenin de tehlikeli sonuçlar doğurabileceği tartışılmaktadır. Zira kültürel anlamda birbirine yakın dillerin de var olduğu bir gerçektir ve dillerde büyük ölçüde eşdeğerliğin de mevcut olduğu böylelikle sadece eşdeğerlik kavramıyla da çevrilemezlik sorununun ortadan kalkabileceği tartışılan konular arasındadır.

Pym tarafından geliştirilen Yönlü Eşdeğerliğe paralel olarak Chesterman (2005), makalesinde benzerlik kavramı üzerinde durmaktadır. Chesterman'a göre kaynak metinlerle erek metinleri arasındaki ilişki benzerlik bağlamında anlaşılabilir. Buna ek olarak birçok benzerlik kavramının mevcut olabileceğini de dile getirmektedir. Örneğin çeviribilimcilerin birçoğunun tartıştığı temel konu erek metinlerin kaynak

metinlerine benzemesi gerektiğidir. Ancak Chesterman, bazen de kaynak metinlerin erek metinlerine benzemediği gibi durumların da var olabileceğine dikkat çekmektedir. Bu duruma bir örnek olarak Chesterman, bir kızın annesine benzemesi ifadesini vermektedir. Bu cümle, bir kızın annesinin fiziksel özelliklerini almış olduğunu ifade etmektedir, böyle bir olaydaki ilişki asimetriktir ve her bir tarafa değişik rol ve beklentiler konulmuştur. Bunlardan yola çıkarak Chesterman iki çeşit benzerliğin var olduğunu söylemektedir. Bunlardan birincisini Değişik Benzerlik (Divergent Similarity) olarak adlandırmakta, ikincisini ise Aynı Noktada Birleşen Benzerlik (Convergent Similarity) olarak isimlendirmektedir.

Chesterman, Değişik Benzerliğin söz konusu olduğu durumlarda, bazı hususlarda kaynak metni gibi olan, ancak kaynak metnin yerine geçmeyen ve değişik temsil etme biçimlerinden sadece biri olan yeni bir erek metnin üretildiğini ifade etmektedir. Aynı Noktada Birleşen Benzerlik durumunda ise erek okuyucunun erek metinde görmek istediği ifadeler çevrilmiştir. A dilin B diline aktarımı yapılmış ancak bunun geri döndürülmesi mümkün kılınmamıştır.

Pym'in (2010), eserinde bahsettiği Doğal Eşdeğerlik ile Yönlü Eşdeğerlik kavramlarıyla doğru orantılı olarak Koller de (2013), makalesinde Düz Anlamsal Eşdeğerlik (Denotative Eşdeğerlik), Yan Anlamsal Eşdeğerlik (Connotative Equivalence), Metinsel Eşdeğerlik (Text Normative Equivalence), Pragmatik Eşdeğerlik (Pragmatic Equivalence) ve son olarak Biçimsel Eşdeğerlik (Formal Equivalence) olmak üzere 5 çeşit eşdeğerlik kavramı ortaya atmıştır.

Düz Anlamsal Eşdeğerlik, bir metnin dilbilim dışında kalan eşdeğerliğiyle alakalı, Yan Anlamsal Eşdeğerlik söz dizimsel tercihler, özellikle de yakın eş anlamlıların seçimleriyle alakalıdır. Diğer çeviribilimciler, Koller'in Yan Anlamsal Eşdeğerlik kavramını Stilistik Eşdeğerlik olarak tanımlamaktadırlar. Metinsel Eşdeğerlik değişik özellikler gösteren metin türleriyle alakalıdır. Pragmatik Eşdeğerlik ya da İletişimsel Eşdeğerlik ise metin ya da mesajın alıcısına, başka bir deyişle erek okuyucuya odaklı olan eşdeğerliktir. Pragmatik Eşdeğerlik Nida tarafından ortaya atılan Dinamik Eşdeğerliğin aynısıdır. Son olarak, Biçimsel Eşdeğerlik ise metnin biçimsel estetiğiyle alakalıdır ve kaynak metinde var olan kelime oyunları ile stil ile ilgili özellikleri içerir. Bu eşdeğerliğe diğer çeviribilimciler Etkileyici Eşdeğerlik adı altında atıfta bulunurlar, bu eşdeğerlik Nida'nın Biçimsel Eşdeğerlik kavramıyla karıştırılmamalıdır.

Koller'in geliştirdiği bu beş çeşit eşdeğerlikle ilgili en önemli husus ise çevirmene yardımcı olmak amacıyla, Koller'in sıraladığı bu eşdeğerliklerin, iletişimsel durumun ihtiyaçlarına göre hiyerarşik bir düzene sahip olmasıdır. Koller bu eşdeğerlikler konusunda hangisinin tercih edileceği kararıyla ilgili hiçbir yorum yapmamakta, bu seçimi tamamen çevirmene bırakmaktadır. Örneğin belirli bir metnin çeviri görevini üstlenmiş olan bir çevirmen öncelikle Düz Anlamsal Eşdeğerliği bulmayı deneyebilir, ancak bu çabanın yetersiz kaldığı durumlarda ise çevirmen daha yüksek seviyeli bir eşdeğerliği sağlama yoluna gidebilmektedir. Koller'in bu eşdeğerlik kavramlarına ek olarak Baker (1992), kitabında kelime, ibare, dilbilgisi ve metin düzeyinde olmak üzere değişik eşdeğerliklerden bahsetmektedir.

Pym ve Koller'in geliştirdikleri bu çeşitli eşdeğerlik kavramlarından da anlaşılacağı üzere çevirmen, çeviri süreci esnasında karşılaştığı, el-Cahiz ve Abdul-Raof'un iddia ettiği gibi aşılması imkansız görünen zorlukların, bir sürü değişik yollara başvurarak üstesinden gelebilmektedir.

Pym (2010), kitabında bu eşdeğerlik kavramlarına ek olarak Betimleyici Paradigma olarak adlandırdığı bir kavramdan bahsetmektedir. Kur'an'ın bilimsel olarak nasıl çevrilebilir olabileceğini anlamak amacıyla Betimleyici Paradigmanın izah edilmesi hayati bir öneme sahiptir. Öncelikle Betimleyici Paradigma ifadesindeki "Betimleyici" ibaresinin nereye dayandırıldığı açıklanacaktır.

Önceki sayfalarda da belirtildiği üzere Pym, çeviribilim literatüründeki ekollerini paradigmlar içinde değerlendirmektedir. Bu doğrultuda da Nida'nın Biçimsel Eşdeğerlik ile Dinamik Eşdeğerlik kavramını önceki sayfalarda bahsedilen Eşdeğerlik Paradigması içinde konumlandırmaktadır.

Pym, tasarladığı Betimleyici Paradigma kavramını ise Toury'nin (2014) makalesinde Betimleyici Çeviribilim adı altında ortaya attığı çevirileri bilimsel bir şekilde analiz etme modeline dayanarak oluşturmuştur. Toury; 2014 makalesinde ortaya koyduğu modelin yanı sıra, 2004 yılı makalesi ile 2012 yılında basılan kitabında Betimleyici Çeviribilim şeklinde isimlendirdiği bir kavram bağlamında çeviri normları kuramını ortaya atmıştır. Toury'nin geliştirdiği normlar kuramı bu araştırmanın konusuyla doğrudan ilintili olmadığı için burada çok genel bir şekilde açıklanacaktır.

Norm kelimesi terminolojik anlamıyla belirli bir zamanda kişiler tarafından benimsenmiş tutumlar olarak ifade edilmektedir. Toury normlar kavramını çok detaylı ve sistematik bir şekilde çeviribilim dünyasına sokan ilk çeviribilimci olsa da ondan önce birçok çeviribilimci bu kavramı kullanmıştır. Toury (2012), çalışmasında başta James Holmes olmak üzere birçok çeviribilimcinin, istedikleri taktirde kendinden önce normlar diye bir kuramı ortaya atabileceklerini dile getirmiştir.

Toury'e göre (2012:79) eğer bir çeviri kaynak kültürün normlarına yakınsa, bu "yeterli" bir çeviridir. Ama eğer yapılmış bir çeviri erek kültürün normlarına yakınsa, o zaman "kabul edilebilir" bir çeviridir. "Yeterli" bir çeviri yapmak hedefleniyorsa çeviri kaynak dilin ve kültürün normlarına tabi olmuş demektir. Bu da erek kültürün norm dizgelerinde bazı uyumsuzluklar meydana getirebilmektedir. Ama "Kabul Edilebilir" bir çeviri hedefleniyorsa o zaman erek kültürün norm dizgeleri geçerlilik kazanır. Bu durumda, kaynak metinden bazı kaymalar mutlaka olacaktır. Öyleyse kaynak metnin normlarına olan uyum, çevirinin kaynak metne olan bağlılığı konusundaki yeterliliği belirlerken erek kültürün normlarına göre yapılan çeviri de kabul edilebilirliği belirlemektedir. Bu görüşlerden de anlaşılacağı üzere Toury, eşdeğerliliği saptama çabasını kaynak kültür ile erek kültürün normları bağlamında sürdürmektedir.

Pym, (2010:64), Avrupa çeviri kuramlarının büyük bir kısmının, kendisinin Betimleyici Paradigma olarak tanımladığı olgudan geldiğini belirterek Betimleyici Paradigmadan bahsederken bir metnin veya herhangi bir bilimsel çalışmanın tarihteki yeri ve önemine atıfta bulunmaktadır. Pym, Betimleyici Paradigma içindeki her türlü metnin bilimsel olarak incelenebileceğini, bilimsel yaklaşımların her türlü kültürel ürünlere uygulanabileceğini ve böylelikle çevrilebileceğini vurgulamaktadır.

2.4. Vinay ve Darbelnet'in Çeviri Prosedürleri

Vinay ve Darbelnet ise (1995), eserinde her türlü çeviri zorluğuna çözüm üretmek amacıyla "Direkt Çeviri" ve "Dolambaçlı Çeviri" olarak adlandırdıkları iki çeşit çeviri türü ortaya koymaktadırlar. Bu iki çeviri türünün alt başlığı olarak da yedi çeşit çeviri prosedürü tanımlamaktadırlar. Bunların üçü "Direkt Çeviri"ye aittir. 2004 yılındaki makalelerinde ise çevirinin sayısız değişik yöntem ve prosedürlerinin olabileceğinin de altını çizerek bunların yedi türe indirgenebileceğini dile getirmektedirler.

"Direkt Çevirinin" birincisi "Ödünç Alma" şeklinde isimlendirdikleri bir çeviri prosedürüdür. Ödünç alma çeviri prosedüründe kaynak dilin kelimesi direkt bir biçimde erek dile aktarılmaktadır. Bu çeviribilimcilere göre örneğin Japonya'yı anlatan bir broşürde yerli bir hava yaratmak amacıyla "sushi," "kimono," "Oshigatsu" gibi kelimeler tercih edilerek çeviri yapmak Ödünç Alma prosedürünün bir örneğidir.

Vinay ve Darbelnet'in (1995:32-33), ortaya attıkları ikinci çeviri prosedürü ise "Tam Kopyalamadır." "Tam Kopyalama" adı verilen çeviri prosedürü, kaynak dil ifadesinin ya da kalıbının birebir çeviriyle öteki dile nakledilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Direkt Çeviri'ye ait olan son çeviri prosedürü ise "Birebir Çeviri"dir. Adından da anlaşılacağı üzere "Birebir Çeviri," kelimesi kelimesine yapılmış çeviri olarak değerlendirilmektedir ve Vinay ile Darbelnet bu çeviri prosedürünün, aynı aile ve kültüre sahip olan diller arasında çok yaygın olduğunu belirtmektedir. Yazarlara göre iyi bir çevirinin reçetesi "Birebir Çeviridir." Çeviride birebirlik, ancak anlamın tam bir biçimde muhafaza edildiği kontrol edildikten sonra yapısal ve dilbilim ötesi zorunluluklardan ötürü feda edilebilir (1995:34-35). Vinay ve Darbelnet'e göre bir çevirmen gramatik ve morfolojik nedenlerden ötürü bir birebir çeviriyi "kabul edilemez" olarak değerlendirebilir. "Direkt Çeviri" türüne ait olan bu üç çeviri prosedürünün geçerli olmadığı durumlarda ise Vinay ve Darbelnet "Dolambaçlı Çeviri" türüne giren dört tane ayrı çeviri prosedüründen daha bahsetmektedir.

"Dolambaçlı Çeviri" kategorisine giren birinci çeviri prosedürüne "Yerine Geçirme" adını vermektedirler. Vinay ve Darbelnet "Yerine Geçirme"yi, konuşmanın bir bölümünü, anlam değişmeden öteki için değiştirmek olarak tanımlamaktadır. Bu çeviribilimciler, Yerine Geçirmeleri zorunlu ve isteğe bağlı şekilde olmak üzere iki ayrı grupta sınıflandırmışlardır. Buna ek olarak bu yazarlar (1995:94), aktarmayı, çevirmenler tarafından en sık kullanılan en yaygın yapısal değişim olarak değerlendirmektedir.

Vinay ve Darbelnet'in (1995), bahsettikleri bir diğer çeviri prosedürü ise "Modülasyon"dur. Bu çeviri prosedürü, kaynak dilin semantiğini ve bakış açısını değiştirmek olarak tanımlanmaktadır. Yukarıda bahsedilen aktarma gibi modülasyon da zorunlu ve isteğe bağlı şekilde iki gruba ayrılmıştır. Yazarlara

göre “Modülasyon” prosedürü, iyi bir çevirmenin yapı taşıdır (1995:246), ancak “Aktarma” ise erek dile ne kadar hakim olunup olunmadığını göstermektedir. “Modülasyon”un, aktifi pasif yapma, sembolleri değiştirme ve nesnelere yer değiştirmesi gibi çok çeşitli örnekleri mevcuttur. Bu nedenle “Modülasyon” çok geniş alanları kapsamaktadır.

Bu iki çeviribilimcinin yukarıda bahsedilen çalışmasında bahsettikleri altıncı çeviri prosedürü ise “Eşdeğerlik”tir. Vinay ve Darbelnet bu terimi, değişik dillerin, aynı olayı farklı biçimsel ya da yapısal yollarla betimledikleri durumlar için kullanmaktadır. Eşdeğerlik, özellikle deyimleri çevirirken kullanışlıdır.

Vinay ve Darbelnet’in (1995), kayda geçirdikleri yedinci ve son çeviri prosedürü ise “Uyarlama”dır. Bu, kaynak kültürde var olan bir olayın erek kültürde mevcut olmadığı durumlarda kültürel referansın değişimini ele almaktadır. Bu hususta, örneğin kaynak dili İngilizce olan bir metinde Kriket oyununa yapılmış atıf Fransızcaya en iyi şekilde Tour de France’a atıf yapılarak çevrilebilir. Bu dilbilimciler ayrıca, böyle bir “Uyarlama”nın tercih edilmediği taktirde ortaya çıkan uyuşmazlığın, kaynak metnindeki kelimenin tam anlamıyla doğru karşılığı bulunsa da kulağa hoş gelmemesiyle fark edilebileceğini iddia etmektedir.

Vinay ve Darbelnet’in bu yedi prosedüre ek olarak (1995) bahsettikleri diğer çevirileri de mevcuttur. Ancak Vinay ve Darbelnet’in yukarıdaki çeviri prosedürlerine ek olarak ortaya attıkları prosedürlere bu araştırmanın temel konusu dışında kaldığı için yer verilmeyecektir.

Bu iki çeviribilimcinin geliştirdikleri çeviri prosedürlerinden bazılarında Deyiş Kaydırma ve Dinamik Eşdeğerliğe yöneltilen aynı eleştiriler yöneltilebilmektedir. Uyarlama ve Modülasyon gibi çeviri prosedürlerinde kaynak metnin semantiğinden çok fazla uzaklaşıldığı için bu prosedürlere itiraz edilebilecektir.

2.5. Jakobson’un Çeviri Söylemi

Çevrilemezlik iddialarını çürütmek amacıyla Roman Jakobson’un da çeviri söylemlerini incelemekte yarar vardır. Öncelikle Jakobson (2004) makalesinde, çeviribilim literatürüne üç temel çeviri türü sokmuştur. Bunlardan birincisi Diller arası Çeviri (Interlingual Translation), ikincisi Dil içi Çeviri (Intralingual Translation), üçüncüsü ise Göstergeler arası Çeviri’dir (Intersemiotic Translation).

Diller arası Çeviri, adından da anlaşılacağı üzere iki dil arasında yapılan çeviridir. Diller arası Çeviriye örnek olarak Arapçadan Çinceye yapılan bir çeviri verilebilir. Dil içi Çeviri ise aynı dil içinde yapılan çeviridir. Bu Çeviriye örnek olarak da Shakespeare İngilizcesinin günümüz İngilizcesine basitleştirme maksadıyla çevrilmesi gösterilebilir. Son çeviri türü olan Göstergeler arası Çeviri ise yazılı olmayan nesnelere yazılı aktarıma dönüştürülmesidir. Bu çeviri türüne örnek olarak ise trafik işaretlerinin yazıya aktarılması verilebilir.

Jakobson (2004), Diller arası Çeviri çerçevesinde birimler arasında genellikle tam bir eşdeğerliğin olamayabileceğini ancak mesajların yeterli olan yorumlar şeklinde kabul edilebileceğini dile getirmektedir. Buna bir örnek olarak da “peynir” kelimesini vermektedir. İngiliz dilindeki peynir kelimesiyle Rus dilindeki bu kelime aynı özellikleri taşımadığından hiçbir zaman birbirlerini tam anlamıyla karşılayamayacaklarını ifade etmektedir.

Jakobson’a göre herhangi bir sözcüğün dil içi çevirisi, başka bir kelimeyi veya o kelimenin eş anlamlılarını kullanır ya da dolaylı anlatıma başvurur. Jakobson’un ortaya attığı son çeviri türü Göstergeler Arası Çeviri ise iki değişik kod arasındaki eşdeğer mesajın aktarılmasıyla gerçekleşmektedir. Ortaya koyduğu bu üç çeviri türü bağlamında Jakobson (2004), tüm bilişsel olayların ve sınıflandırılmalarının herhangi bir dilde aktarımının olabileceğini, yetmezliğin tezahür ettiği durumlarda da terminolojinin ödünç kelimeler, ödünç çeviriler, yeni üretilmiş kelimeler ya da semantik kaydırmalar ve son olarak da dolaylı ifadelerle geliştirilebileceğini ve arttırılabileceğini böylelikle de, bir dilde meydana gelebilecek herhangi bir gramatik eksikliğin kaynak metnin içerdiği tüm bilgilerin çevrilmesini imkansız hale getirmeyeceğini dile getirmektedir.

Jakobson’un bu ifadeleri, genel bağlamdan da anlaşılacağı üzere hiçbir istisnaya yer vermemektedir. Bu nedenle, bu sözlerin içine ilahi metinlerin çevirisi de dahil olduğu bir gerçektir. Jakobson’un bu yaklaşımı Kur’an’ın çevrilebilir olduğunu son derece yalın bir dille ortaya koymaktadır. Yukarıdaki ifadelerinin yanı sıra Jakobson, çevrilemezlik iddiasını bir dogma olarak değerlendirmektedir. Jakobson’un bu sözlerine ek olarak Kirk (2005), makalesinde İncil çevirileriyle birlikte ilahi metinlerin çevrilebilir olduğunun ve hatta çevrilmesi gerektiğinin anlaşıldığını dile getirmektedir.

3. KUR'AN'IN VERİLERİ İŞİĞİNDE ÇEVİRİLEBİLİRLİK

Batılı çeviribilimcilerin çevrilebilirlik ile ilgili söylemlerinin yanı sıra, Kur'an-ı Kerim'de de Kur'an'ın olmazsa olmaz şartlarından birinin onun anlaşılması, dolayısıyla çevrilmesi olduğuna işaret eden mucizevi beyanlar bulunmaktadır. Bu ayetler detaylı bir biçimde incelenmeden önce tüm Ortadoğulu çeviribilimci ve yazarların Kur'an'ın çevrilemezliği iddialarının dayanağı olan Arapçacılık ideolojisi açıklanacak ve Kur'an'ın bu konuyla ilgili ifadelerine yer verilecektir.

Hz. Peygamberin vefatından uzun yıllar sonra, Emevilerin yönetimi ele aldıkları bir dönem yaşanmıştır. Emevilerin menfaatleri Kur'an'ın verileriyle taban tabana zıtlık gösterdiğinden, bu dönemde başta hadis uydurma yöntemi ve birçok uydurulmuş rivayetler kullanılarak Kur'an'ın mesajları karartılmış, Kur'an'ın ruhuna aykırı bambaşka bir ideoloji meydana getirilmiştir. Öztürk (1992) eserinde, uydurma hadislerin Kur'an'ın dinine verdiği zararlardan detaylı bir biçimde bahsetmektedir.

Buradaki en önemli husus, Kur'an'ın mesajlarının uydurma hadisler yoluyla karartıldığı, Kur'an'ın kendisinin asla tahrif edilemediğidir. Kur'an, Allah'ın koruması altında olduğu için hiçbir insan tarafından değiştirilememiştir. Bu hususta daha fazla detaya girilmeden Kur'an'ın iki ayetine atıf yapılacaktır. Kur'an Hicr Suresi'nin 9. ayetinde şöyle buyurmaktadır:

Hiç kuşkusuz ki, biz indirdik Zikri/Kur'an'ı ve muhakkak ki onun koruyucuları biziz.

Hicr Suresi'nin bahsi geçen ayetinde Allah son derece açık bir biçimde Kur'an'ın, bizzat kendisi tarafından gönderildiğini ve onu muhafaza etme görevinin de kendisine ait olduğunu çok yalın bir dille ifade etmiştir. Bu ayete ek olarak En'am Suresi 115. ayet de bu hususa değinmektedir:

*Rabbinin kelimesi doğru ve adaletli olarak tamamlanmıştır. O'nun kelimelerini değiştirci yoktur ve O, **Semi'dir/işitendir**, **Alim'dir/bilendir** (En'am 115).*

En'am Suresi'nin ilgili ayetinden de anlaşılacağı üzere Allah'ın dini kemale ermiştir ve Allah, kendi kelimelerinin değiştirilmesine asla izin vermeyecektir. Arapçacılık ideolojisi de yukarıda izah edilen Emevi dininin bir koludur. Emevi dini bağlamında Arapçacılığın savunucularından biri de Suyuti'dir. Suyuti (1978), eserinde her vahyin Arapça indirildiğini, ardından da bu vahiylerle muhatap kılınan bütün peygamberlerin Arapça indirilmiş olan vahyi kendi toplumlarına tercüme ettiklerini dile getirmektedir. Suyuti'nin, Kur'an'ın ruhuna aykırı olan bu iddiası, İbrahim Suresi 4. ayet tarafından tamamen çürütülmektedir. İbrahim 4. ayet vahyin dilleri konusunda şöyle buyurmaktadır:

*Bir elçiyi, ancak kavminin diliyle gönderdik ki, onlara beyan etsin. Böylece Allah dilediğini dalalete düşürür ve dilediğini de hidayete erdirir. Ve O, **Aziz'dir/çok güçlüdür**, **Hakim'dir/hikmet sahibidir** (İbrahim, 4).*

Bu ayetten de açıkça anlaşılacağı üzere Suyuti'nin ifadeleri Kur'an'ın ruhuna tamamen aykırıdır. Bu ayette Allah her peygamberin, kendisine vahyedilen öğütleri tebliğ etme görevi olduğunu ve vahyin, kavmin diliyle indirilmesinin tek nedeninin de işte bu durum olduğunu beyan etmektedir.

Buna ek olarak Öztürk (2008:72), kitabında Arapçacılık konusuna geniş bir yer vermektedir ve Kur'an'ın hiçbir ayetinde Arapça gibi belirli bir dilin bir üstünlüğe sahip olduğuna dair değil bir açıklığın, bir imanın bile bulunmadığını dile getirmektedir. Kur'an'a göre insanların dillerinin de renklerinin de çeşitli olması Allah'ın ayetlerindedir. Dillerdeki çeşitlilik Sünnetullah olarak bahsedilen Allah'ın kanunlarının bir parçasıdır ve Allah, bu konuda ilim/bilim sahipleri için ayetler/mucizeler olduğuna işaret etmektedir (Rum, 22). Bunun yanı sıra Öztürk (2008:73), Arap dilinin kutsal olarak değerlendirilmesinin hurafe şeklinde kabul edilmesi gerektiğini, kutsal olan olgunun dil değil vahyin kendisi olduğunu ifade etmektedir.

Öztürk (2008:23), eserinde bir de Zuhur 3. ve Yusuf 2. ayette geçen "Arapça bir Kur'an" ifadesini de analiz etmektedir. Kur'an'da bu ifadenin sebebinin akıl işlettirme, uyarma ve sakındırma olduğunu belirtmektedir. Hz. Peygamberin kavmi Arapça konuştuğu için Kur'an, ana dili Arapça olan bu kavmin akıl işletmesini, sakınmasını ve uyarılmasını sağlamak için Arap dilinde indirilmiştir.

Öztürk'ün bu görüşlerine ek olarak Kur'an, kendisini okumanın olmazsa olmaz şartlarından birinin okunanın anlaşılması olduğunu gözler önüne sermektedir. Okunanın anlaşılması hususunda en çarpıcı ayetlerden biri Nisa Suresi'nin 119. ayetidir. Bu ayette şeytan, Allah ile bir diyaloga girmektedir ve insanları kesinlikle dalalete düşüreceğini, onları ümniyelere iteceğini dile getirmektedir. Bu ayette üzerinde durulması gereken en önemli kelime ümniye kelimesidir. Bu kelimenin semantik anlamı "hurafe," "kuruntu" gibi sözcükleri içerse de etimolojik manası "anlamını bilmeden okuyuş" demektir.

Nisa Suresi'nin ilgili ayetinde Kur'an, anlamını bilmeden okuma yapmanın Allah'tan değil şeytandan olduğunu mucizevi bir şekilde dile getirmektedir. Öztürk (2014), mealinde bu kelimeyi çevirirken, sözcüğün etimolojik anlamını da kayda geçirmiştir. Aynı kelime Bakara Suresi'nin 78. ayetinde de geçmektedir. Ayette Allah şöyle buyurmaktadır:

Ve onlardan ümmiler vardır ki, kitabı bilmezler, ancak kuruntular/hurafeler/anlamını bilmeden okumalar. Ve onlar, sadece zannederler (Bakara, 78).

Bu ayetlere ek olarak, Sad Suresi'nin 29. ayeti Kur'an'ın anlaşılması hususuyla ilgili olarak çok önemli bir noktanın altını çizmektedir. Bahsi geçen ayetin meali şu şekildedir:

Bir kitap, bereketli/mübarek olarak indirdik sana onu ki, ayetlerini, anlam üzerinde titizlikle düşünerek okusunlar ve akıl sahipleri hatırlasın (Sad, 29).

Bu ayetin orijinalinde “ayetlerini tedebbur etsinler,” ifadesi geçmektedir. Arapçada tedebbur etmek fiili bir şeyi, derin derin düşünmek anlamı taşımaktadır. Kur'an'ın, üzerinde derin derin düşünülebilmesi, tedebbur edilebilmesi için de Kuran, kesinlikle ana dilde veya öğrenilmiş bir dilde okunmalıdır. Aksi takdirde Kur'an'ın tedebbur edilebilmesi mümkün değildir. Böyle olduğunda da bu durum, Kur'an'ı, Kur'an'ın istediği şekilde okuma biçiminin gerçekleşmediği anlamına gelmektedir. Sonuç olarak, çeviri kuramlarından ve Kur'an'ın verilerinden de anlaşılacağı üzere Kur'an'ın çevirisi mümkündür ve çevrilmesi gerektiği de bir gerçektir.

4. SONUÇ

Bu araştırmada Batılı çeviribilimcilerin ve Ortadoğulu bilginlerin çevrilebilirlik hakkındaki söylemleri analiz edilmiş ve bu bağlamda Kur'an'ın çevrilebilir çevrilemezliği değerlendirilmiştir. Bu araştırmada elde edilen bulgular Batılı çeviribilimcilerin kuramları ve Kur'an'ın verileri ışığında elde edilen sonuçlar şeklinde iki sınıfa ayrılabilir.

Batılı çeviribilimcilerin kuramlarından yola çıkılarak, bir dilde söylenen her şeyin başka bir dilde de söylenebileceği, zorluklarla karşılaşıldığında bu zorlukların üstesinden gelip çeviriyi mümkün kılmak için birçok yönteme başvurulabileceği ve bütün diller arasında her ne kadar kesin eşdeğerlik bulunmadığı durumlar söz konusu olsa da tüm dillerin aynı değere sahip olabilecekleri, böylelikle de çevirinin gerçekleştirilebileceği gibi bulgular elde edilmiştir.

Bu araştırmanın sonucunda Batılı çeviribilimcilerin söylemleri bağlamında elde edilen en önemli bulgular ise Kur'an çevirisinin, Jakobson'un ortaya attığı mümkünlüğü ispatlanmış olan üç çeşit çeviriden Diller arası Çeviriye örnek teşkil ettiği, bu sayede de çevrilebilme olanağına sahip olduğudur. Ayrıca Kur'an'ın çevrilemeyeceği söyleminin Kur'an'ın Betimleyici Paradigma içinde bir yeri bulunmadığını, başka bir deyişle tarihte yeri ve önemi olmadığını iddia etmek gibi sakıncalı bir durumu ortaya çıkardığı sonucudur. Bunlara ek olarak çeviribilimcilerin söylemleri ışığında elde edilen diğer bir önemli bulgu, her ne kadar bir çeviride kırılmalar meydana gelse de bu durumun, genel anlamda o metnin çevrilemeyeceği anlamına gelmediği ve Kur'an'ın tedebbur edilmesine engel çıkartmadığı gerçeğidir.

Kur'an'ın verileri ışığında elde edilen en önemli bulgu ise Kur'an'ın akıl işletirme, uyarma ve sakındırma gayelerini insanlarda yerine getirebilmesi için Kur'an'ın kesinlikle anlaşılabilir okunması gerektiği, anlamını bilmeden Kur'an okuma eyleminin ise hiçbir kıymeti olmadığı gerçeğidir.

KAYNAKÇA

- Abdul-Raof, H. (2005). Cultural Aspects in Qur'an Translation. L. Long. (Ed). *Translation and Religion Holy untranslatable?* (s.162-173). Toronto: Multilingual Matters.
- Baker, M. (1992). *In other Words*. New York: Routledge.
- el-Cahiz, U.B.B (1965). *el-Hayevan*. Kahire: I-VIII Mustafa el-babi el-Halebi ve Evladuh.
- Catford, J.C. (1965). *A Linguistic Theory of Translation: An Essay in Applied Linguistics*. London: Oxford University Press.
- Chesterman, A. (2005). Where is Similarity? S. Arduini, R. Hodgson. (ed). *Similarity and Difference in Translation*. (s.63-75). Rimini: Guaraldi.

- Dryden, J. (2004). From the Preface to Ovid's Epistles. *The Translation Studies Reader*. L, Venuti. (ed). (s.38-43). New York: Routledge.
- Holmes, J. S. (2004). The Name and Nature of Translation Studies. *The Translation Studies Reader*. L, Venuti. (ed). (s.180-193). New York: Routledge.
- Jakobson, R. (2004). On Linguistic Aspects of Translation. *The Translation Studies Reader*. L, Venuti. (ed). (s. 138-144). New York: Routledge.
- Kirk, P. (2005). Holy Communicative? Current Approaches to Bible Translation Worldwide. *Translation and Religion. Holy Untranslatable?* L, Long. (ed). (s.89-102). Toronto: Multilingual Matters.
- Koller, W. (2013). Equivalence in Translation Theories: A Critical Evaluation. *Theory and Practice in Language Studies*. Vol. 3. No. 1. 1-6.
- Lefevere, A. (2004). Mother Courage's Cucumbers: Text, System and Refraction in a Theory of Literature. *The Translation Studies Reader*. L, Venuti. (ed). (s. 239-255). New York: Routledge.
- Lewis, P. E. (2004). The Measure of Translation Effects. *The Translation Studies Reader*. L, Venuti. (ed). (s. 256-275). New York: Routledge.
- Mason, I. (2010). Discourse, Ideology and Translation. *Critical Readings in Translation Studies*. M, Baker. (ed). (s. 83-95). London: Routledge.
- Munday, J. (2012). *Introducing Translation Studies*. London: Routledge.
- Newmark, P. (1981). *Approaches to Translation*. Oxford: Pergamon.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall.
- Nida, E. (1964). *Toward a Science of Translating*. Leiden: E.J. Brill.
- Nida, E. (2004). Principles of Correspondence. *The Translation Studies Reader*. L, Venuti. (ed). (s. 153-167). New York: Routledge.
- Nida, E., & Charles. R. Taber. (2003). *The Theory and Practice of Translation*. Leiden: E.J. Brill.
- Öztürk, Y. N. (1992). *Kur'an'daki İslam*. İstanbul: Yeni Boyut.
- Öztürk, Y. N. (2008). *İslam Nasıl Yozlaştırıldı*. İstanbul: Yeni Boyut.
- Öztürk, Y. N. (2014). *Kur'an-ı Kerim Meali (Türkçe Çeviri)*. İstanbul: Yeni Boyut.
- Popovic, A. (1970). The Concept Shift of Expressions in Translation Analysis. *The Nature of Translation: Essays on the Theory and Practice of Literary Translation*. J, Holmes. (ed). (s. 78-87). Mouton: Slovak Academy of Sciences.
- Pym, A. (2010). *Exploring Translation Theories*. London: Routledge.
- Reiss, K. (2004). Type, Kind and Individuality of Text: Decision Making in Translation. *The Translation Studies Reader*. L, Venuti. (ed). (s. 168-179). New York: Routledge.
- Suçin, M. H. (2007). *Öteki Dilde Var Olmak*. İstanbul: Multilingual.
- Suçin, M. H. (2010). Arapça Çeviri Geleneği: Altın Dönem. *Journal of Turkish Studies*.
- Suyuti, C. (1978). *El-Itkan fi Ulumi'l-Kur'an*. Beyrut: M. Kassas.
- Toury, G. (2004). The Nature and Role of Norms in Translation. *The Translation Studies Reader*. L, Venuti. (ed). (s. 205-218). New York: Routledge.
- Toury, G. (2012). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Tel Aviv: John Benjamins.
- Toury, G. (2014). A Rationale for Descriptive Translation. *The Manipulation of Literature Studies Literary Translation*. T, Hermans. (ed). (s. 16-41). New York: Routledge.
- Vinay, J. P., & J, Darbelnet. (1995). *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation*. J, Sager. (çev.) Philadelphia: John Benjamins.
- Vinay, J.P. & J, Darbelnet. (2004). A Methodology for Translation. *The Translation Studies Reader*. Venuti. (ed). (s. 128-137). New York: Routledge.